

Аборти – це переривання вагітності з наступним розсмоктуванням ембріона, мацерацією, муміфікацією, путрифікацією чи вигнанням з матки мертвого або живого нежиттєздатного плода. Аборти завдають значних економічних збитків, серед яких, крім недоотримання приплоду, також і недотримання молока, позаяк корова-абортника дає мало молока, адже її організм не встиг підготуватися до фізіологічної лактації. Крім того, аборт часто ускладнюється місцевими та загальними септичними захворюваннями, які обумовлюють тривалу неплідність. Таким чином, до економічних збитків також додаються збитки на лікування та утримання хворих тварин.

Аборти незаразної етіології складають у середньому 1-2%, іноді до 5%, при інфекційних захворюваннях вагітність може перериватися у 40% корів. Тому кожний випадок абортів в господарстві розцінюється як заразне захворювання і вживаються заходи, передбачені ветеринарним законодавством.

Причинами абортів можуть бути як причини, пов'язані із організмом матері (симптоматичні аборти), так і зміни організму плода (ідіопатичні аборти). Симптоматичні незаразні аборти частіше виникають при неповноцінності раціону тварини по вітамінам та мікроелементам, випасанні тварин по інію, згодовуванні їм промерзлого, прогнилого корму, напуванні крижаною водою; грубому поводженні із самкою, ректальному дослідженні у перший місяць тільності; необґрунтованому застосуванні лікарських препаратів а саме, простагландину F2 $\alpha$ , естрогенних, нейротропних, деякий антгельмінтиків тощо; захворювання самки, зокрема патології її статеві системи та інші.

Аборти інфекційного походження можуть викликатися як патогенними так умовно патогенними мікроорганізмами. Так, у корів можуть реєструватися аборти на ґрунті кампілобактеріозу. Збудник цього захворювання *v. Foetus venerealіs* передається при природному або штучному осіменінні спермою від бугаїв, хворих на кампілобактеріоз. Аборти можуть проявлятися як на ранній стадії, так і на 5-6-му місяці вагітності. Крім того, захворювання проявляється нерегулярними статевими циклами, прихованим метритом, катаральним вагінітом. Серед інвазійних абортів у корів можуть виникати аборти при трихомонозі. Збудником захворювання є найпростіші джгутикові із родини трихомонад, які так, як і збудники кампілобактеріозу, передаються під час статевого акту чи осіменіння, проте, не виключений шлях передачі збудника й через підстилку та предмети догляду. Збудник спричинює аборти на ранніх стадіях вагітності із розвитком, у подальшому, вагініту, метриту, гартнериту, піометри та тривалої неплідності.

Конкретну причину абортів часто встановити важко, позаяк смерть плода не завжди настає після дії абортотенного фактора. Іноді після смерті плода до його зігнання з матки може пройти значний проміжок часу. Тому в кожному окремому випадку абортів необхідно, перш за все, виключити заразу його причину: доставити аборт-плід в лабораторію, провести клінічне обстеження тварини та проаналізувати епізоотичну ситуацію в господарстві. Висновки роблять на підставі комплексного обстеження організму самки із аналізом годівлі, умов утримання, догляду а також дослідження абортованого плода та його оболонок.

В залежності від прояву абортів дії персоналу можуть відрізнятися. Так, якщо аборт почався передчасними переймами і потугами, а при клінічному дослідженні виявляють живий плід, для зняття скорочень матки виконують низьку сакральну анестезію, застосовують алкогільний рауш-наркоз, переводять корову у темне приміщення. Якщо шийка матки вже відкрита, вийшов плідний міхур, а взаємовідношення плода із родовими шляхами нормальне, проводять стимуляцію родової діяльності. Якщо аборт відбувся, треба якнайшвидше звільнити матку від мертвого плода та плідних оболонок та встановити догляд за перебігом післяабортального періоду.

Значну проблему у скотарстві складають абортів на ранніх стадіях вагітності, так звані приховані абортів або ембріональна смертність. Так, загибель ембріона через 3-35 днів після осіменіння буває у 19% корів. Ранні абортів зазвичай не мають негативних наслідків для організму матері, проте, вони завдають економічних збитків у вигляді подовження тривалості неплідності тварин.

Ембріональна смертність має дві форми. Прихований аборт – настає на ранній доімплантаційній стадії вагітності і не має явних клінічних ознак. Загиблі ембріони, при цьому, розріджуються та розсмоктуються.

Друга форма – це клінічний аборт з вигнанням ембріона, що виявляється при тіжці, дефекації, сечовиділенні, коли тварина легенько натужується. Вигнаний з матки ембріон має вигляд слизового тяжа з кулеподібним потовщенням посередині.

Діагностика прихованих абортів часто ускладнена, позаяк зародок, що гине на ранній доімплантаційній стадії, звичайно розсмоктується, і аборт не має клінічних ознак. Так, якщо загибель ембріона настає внаслідок гіпофункції жовтого тіла, яке на 15-16 день починає розсмоктуватися, корова проявляє чергову статеву охоту в нормальні строки, і такий аборт не діагностується. Якщо зародок гине після 16-20 дня, то поява чергової стадії збудження затримується і аборт можна діагностувати по подовженій стадії врівноваження (30-35 днів). Часто приховані абортів взагалі залишаються

непоміченими, їх діагностують тільки по відсутності ознак вагітності при повторній діагностиці. Враховуючи цей факт, діагностику вагітності методом сонографії необхідно проводити двічі з інтервалом один місяць для виключення прихованих абортів.

Існує комплекс причин ембріональної смертності. І перш за все – це біологічна неповноцінність зигот, які утворилися із неповноцінних статевих клітин. Так, при надто ранньому осіменінні, ще до настання статевої охоти, відбувається, так зване, «старіння спермій» (позаяк спермії заморожено-відтанутої сперми зберігають свою активність у статевих шляхах самки до 12 годин). З іншого боку, при запізненому осіменінні, спостерігається «старіння яйцеклітини» (остання здатна до запліднення протягом 6-8 годин після овуляції).

Друга група причин – це причини, пов'язані з організмом матері. Так, осіменіння корів з порушеною слизовою оболонкою статевих органів при цервіциті, ендометриті, незакінченій інволюції матки після пологів, естрадній або постлібідній метрорагії з кожним непродуктивним осіменінням викликає ріст титру сперміоантитіл (утворення антитіл на сперму – це реакція організму самки на парентеральне проникнення білків сперми.) Чим вищий титр сперміоантитіл, тим гірше умови для запліднення й виживання зиготи.

Третя група причин – це фактори-стресори, що діють на організм самки ззовні: а саме, температурний – занадто високі чи низькі температури у приміщенні, утримання тварин під палючим сонцем; больовий, діє у корів із маститами, як клінічними так субклінічними, захворюваннями дистального відділу кінцівок, та інших патологіях, які мають клінічні ознаки запалення; голодування, неповноцінність раціону, груба фіксація, далекі перегони, транспортування тварин та інші. При стресі в організмі пригнічується материнська домінанта вагітності і порушується гонадотропна функція гіпофіза, що проявляється недостатнім виділенням лютеїнізуючого та лютеотропного гормонів, а відтак знижується прогестеронсинтезуюча функція жовтого тіла. Внаслідок цього плацентація може затримуватися або здійснюватися неповноцінно.

Важливе значення у недопущенні абортів належить комплексу профілактичних заходів, а саме: організаційно-господарських, зоотехнічних та ветеринарних, таких як:

1. Повноцінна годівля тварин як на початку статевого циклу, так і після запліднення. Необхідно забезпечити самку достатнім за білком, вітамінами А, Є, мінеральними речовинами, мікроелементами раціоном. Не згодовувати загнилих, зацвілих, прокислих кормів. На допускати порушень годівлі особливо у перші 5-10 днів після запліднення. Проводити біохімічне

дослідження крові вагітних на загальний білок, кальцій, фосфор, каротиноїди.

2. Осіменяти корів під час статевої охоти (з цією метою застосовувати ефективні методи її діагностики); дотримуватися правил асептики та антисептики при введенні сперми.

3. Осіменяти здорових самок із закінченою інволюцією статевих органів, без запальних процесів в них. Після 2-3-х непродуктивних осіменень доцільно припинити осіменіння і встановити причину його непродуктивності.

4. Планувати ветеринарні заходи і обробки, враховуючи фізіологічний стан тварини. У період запліднення та перший місяць вагітності не застосовувати інсектицидів та антгельмінтиків, естрогенних, нейротропних препаратів простагландину F2 $\alpha$  тощо. Не проводити ректальне дослідження раніше, ніж на 45-50-й день після осіменіння.

5. Уникати грубої фіксації та обережати вагітну тварину від інших стресових факторів, що можуть порушити процес імплантації зародка або спричинити переривання вагітності.